

BOEING BOEING IS ALS PING-PONGEN

Door Roos Schlikker

Jon van Eerd speelde in talloze theaterstukken, komedies en musicals zoals *Titanic*, *Nonsens* en *Mamma Mia!*. Wat veel mensen niet weten is dat hij niet alleen acteert maar ook stukken schrijft, vertaalt en bewerkt. Dat heeft hij ook gedaan met *Boeing Boeing*, een doldwaze komedie waarin hij, samen met Wilbert Gieske, Lone van Roosendaal, Dominique van Vliet, Camilla Siegertsz en Irene Kuiper, vanaf 17 november te zien is in ruim 90 Nederlandse theaters.

Waar gaat *Boeing Boeing* over?

Boeing Boeing is een komedie van Marc Camoletti. Het speelt zich af aan het eind van de jaren zestig. Bernard, een charmante vrijgezel heeft een relatie met drie verschillende stewardessen die dat niet van elkaar weten. Ik speel een oude bekende, Harrie Vermeulen, die onverwacht op bezoek komt. De waarheid dreigt aan het licht te komen en ik word door Bernard ingezet als afleidingsmanoeuvre. Ik heb het allemaal niet zo in de gaten en juist daardoor komt het moment steeds dichterbij waarop Bernard ontmaskerd gaat worden. Dat leidt tot heel geestige situaties."

***Boeing Boeing* heeft onlangs maar liefst zes Tony nominaties gekregen en er twee gewonnen. Daarnaast was de productie zeven jaar achter elkaar te zien in Londen. Wat is de reden van dit succes?**

"Er zijn wel honderden komedies geschreven, maar er zijn er een paar die tot de *golden oldies* behoren. *Boeing Boeing* is er zo een. Vaak hebben die stukken wel een nieuw concept nodig: een idee, of een lichte aanpassing aan de tijd. Om *Boeing Boeing* helemaal retro te brengen en het in de sixties te plaatsen, de tijd waarin het stuk oorspronkelijk geschreven is, is een briljante vondst. Dit heeft er voor gezorgd dat de stof eraf geblazen werd zonder dat de kern van het stuk beschadigd werd. Voor mij zelf geldt: *Boeing* stond al jaren op mijn verlanglijstje. Dus toen producent Erwin van Lambaart mij belde met het aanbod om dit stuk te gaan doen, heb ik dat met beide handen aangegegrepen."

Maar wat maakt dit stuk tot een klassieker?

"Dit soort stukken heeft een goed 'motor-idee' nodig. Het hangt niet zo zeer aan de inhoudelijke psychologie als wel aan een goede, uitdagende situatie waarop het stuk kan gaan surfen. *Boeing Boeing* voldoet aan alle eisen van een potentieel hilarische komedie. Er is een waanzinnig misverstand, een hectisch ingewikkelde situatie en een vriendelijke sukkel. Het is ook van belang dat niemand onsympathiek is. Zelfs niet de vrijgezel, gespeeld door Wilbert Gieske, die alle dames belazert."

Maakt het voor u uit of u een stuk vertaalt waar u zelf in zal spelen?

“Niet echt. Als ik schrijf ben ik in de functie van schrijver. Als ik ga repeteren ben ik de acteur. Het lukt me heel aardig die twee functies te scheiden. Dat hangt ook samen met het vertrouwen dat ik heb in een regisseur. Met Caroline Frerichs, de regisseuse van *Boeing Boeing*, heb ik de fijne ervaring de schrijver thuis te kunnen laten als ik ga repeteren.”

Maar helpt het u bij het schrijven dat u ook acteur bent?

“Ja, dat wel. Je hebt al snel een idee hoe het eruit gaat zien. Daarom is het ook altijd fijn te kunnen schrijven met in mijn hoofd de acteurs die het gaan spelen. Als je de acteurs kent, kun je een jasje voor ze schrijven dat zo specifiek bij hun past dat ze hem lekker kunnen aantrekken.”

Hoe gaat u bij het vertalen en bewerken te werk?

“Ik kijk altijd wat een stuk bij een vertaling nodig heeft. Is het kant en klaar te vertalen? Heeft het een fikse afstofbeurt nodig? Haal ik het naar Nederland door het bijvoorbeeld in Rotterdam te plaatsen? Of maak ik juist gebruik van het oorspronkelijke gegeven? Dat allemaal afwegen is meestal een langdurig proces, waar je voortdurend mee bezig bent. Dat kan zijn onder de douche, in de supermarkt of zuchtend voor de laptop. Er gaat wel een jaar soms twee jaar overheen voordat er daadwerkelijk een script op tafel ligt.”

Waar moet een goede komedie aan voldoen?

“In veel komedies komen personages in uitvergroete situaties terecht die inhoudelijk ver weg van de realiteit lijken te liggen. Het is heel belangrijk dat wij als publiek tóch mee kunnen gaan in die realiteit. Dat doen we alleen als we in de personages geloven zodat we iets voor ze gaan voelen. Als je dat als schrijver voor elkaar krijgt, heb je een goede komedie. Het publiek moet begrijpen waarom een personage iets doet of niet doet. De onverwachte wendingen in het stuk werken vervolgens op de lachspieren.”

Wat maakt een goede komedie-acteur?

“Oprecht spelen, ik noem het maar even ping-pongen, is een van de moeilijkste elementen van dit genre. De regie, en tot op zekere hoogte de schrijver, bepaalt een ‘speelcode’. Die kan behoorlijk overdreven zijn of juist heel ingetogen. Denk maar aan het verschil in spelopvatting tussen een uitvergroot *Fawlty Towers* of een veel meer realistisch *Kees & Co*. Die spelcode moet bij alle acteurs hetzelfde zijn. Als er eentje afwijkt, gaat het rommelen. Bij dit genre val je dan door de mand omdat het een ensembleonderneming is. Ook al heeft de één een grotere rol dan de ander, als niet alle neuzen dezelfde kant opstaan ga je de mist in.”

Dat geldt voor serieus drama toch ook?

“Ja, maar toch is er een verschil. In serieus drama kunnen acteurs zich het veel meer permitteren om voor zichzelf te spelen. Bij dit genre kan dat niet. Dat komt wellicht door de afwezigheid van echte literaire inhoud. Dat is ook niet het doel van dit genre. Hier moet er een avond gelachen worden. En dat is nauwkeurig en heel precies groepskunstschilderen.”

In de cast zit onder meer Wilbert Gieske. Waarom is hij geschikt voor een rol in een komedie?

“Wilbert is gedistingeerd en heeft de stijl voor deze rol. Daarnaast heeft hij een ontzettend leuke humor. Er is altijd die kleine twinkeling in zijn ogen waaraan je kan zien dat hij er zin

in heeft.”

Hebt u, omdat u ook bij het vertalen en bewerken van stukken betrokken bent, nog meer het gevoel dat ze 'uw kindje' zijn dan als u alleen als acteur mee zou doen?

“Nee, als ik speel ben ik één van de leden van de troupe. Ik probeer zoveel mogelijk onderdeel te zijn van het ensemble. Het is de taak van de regisseur om ons daar te krijgen waar zij ons wil hebben. Alleen als ik schrijf denk ik aan de acteurs die het moeten gaan doen. Ik zie het dan wel voor me. Maar op de vloer, tijdens de repetities, ontstaan soms heel andere dingen. En daar moet ruimte voor zijn. Je mag (en kan) een acteur niet zijn gehele creativiteit voorschrijven.”

Hebt u nooit genoeg van altijd maar weer die grappen?

“Nee, ik ben gek op dit genre. Ik heb het gevoel dat ik alle grenzen aan het onderzoeken ben en dat vind ik heerlijk. Maar het is natuurlijk wel zo dat je in dit land in een hokje geduwd wordt. Dat ligt niet zozeer bij mij als acteur, maar bij het gemak waarmee casting directors en producenten zich aan deze misvatting overgeven. Ik word altijd een beetje verdrietig als bij een acteur alleen maar wordt gedacht aan zijn mooie kop, mooie benen, pregnante gezicht of zoals in mijn geval het idee dat hij de lach aan zijn kont heeft hangen. Als je de lach aan je KONT hebt hangen wil dat niet zeggen dat je er geen REET voor hoeft te doen, haha. We moeten er wel degelijk hard voor werken.”

Wat is het mooiste aan uw vak?

“Op topavonden leef je dubbel! Het geeft je energie. Het is topsport, fysiek én geestelijk, want het is denken, denken, denken, en een enorme kick als het goed gaat. En wat is er heerlijker dan een avond lang honderden mensen de ellende van de dag te doen vergeten? Een paar jaar geleden kreeg ik een bedankbriefje van een vrouw. Zij had haar vader meegenomen naar een stuk van mij. Haar moeder was een aantal jaren daarvoor overleden en zij had haar vader nooit meer horen lachen. Tot die avond. Een groter compliment kun je niet krijgen.”